

บทที่ 2

แนวความคิดทางทฤษฎี

การที่จะพัฒนาระบบการปกครองของประเทศไทยให้มีความเจริญก้าวหน้าขึ้น ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ควรศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร ซึ่งมีภาระงานที่หนักและมีความกดดันในการปฏิบัติหน้าที่ ที่ต้องรับผิดชอบจำนวนมากทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรมีความเมินห่างทางการเมือง ในบทนี้จะได้กล่าวถึงแนวความคิดเกี่ยวกับความเมินห่างทางการเมือง และภาระงานความรับผิดชอบทางด้านการจราจรของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรในกรุงเทพมหานคร

แนวความคิดเรื่องความเมินห่าง

เดิมทีเดียวความเมินห่าง (alienation) ได้ถูกใช้ในกรอบอธิบายในขอบข่ายทางศาสนา ซึ่งเป็น "สภาวะการณ" ของบุคคลที่ถูกแยกออกจากพระเจ้า (Gods) ต่อมารุสโซได้นำมาใช้ใน ความหมายทางสังคมการเมือง อันเนื่องมาจากการที่มนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม จะเกิดการพัฒนา "สิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล" ซึ่งการพัฒนาดังกล่าว จะนำไปสู่ความไม่เสมอภาคกันระหว่างมนุษย์ สัมพันธภาพเดิมทางธรรมชาติ คือ ความดีของมนุษย์จะหมดไป แต่จะมีสภาวะของความสัมพันธแบบ ความเมินห่างเข้ามาแทนที่ กล่าวคือ ลักษณะของบุคคลที่เกิดขึ้นในทางความรู้ที่เกี่ยวกับ "ความเมินห่าง" (estrangement) จากสิ่งใดสิ่งหนึ่ง¹

แต่จุดเริ่มต้นในการนำแนวความคิดนี้มาศึกษาอย่างน่าสนใจก็คือ การที่ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ใช้แนวความคิดนี้มาอธิบายสภาพชีวิตและความรู้สึกของ "กรรมกร" ในโรงงานอุตสาหกรรม ภายใต้ระบบเศรษฐกิจสังคมแบบทุนนิยม งานเขียนชิ้นสำคัญของ คาร์ล มาร์กซ์

¹ทวีป วรดิถ, ปรัชญาว่าด้วยความผิดแปลกสภาวะ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิสิ, 2524), หน้า 7-8.

ชื่อว่า "The Economic and Philosophie Manuscripts of 1844" โดยเขากล่าวว่า
 ชนชั้นกรรมกรในระบบอุตสาหกรรมทุนนิยมจะตกอยู่ภายในสภาวะของ alienation เพราะพวกนี้จะ
 รู้สึกว่า "ถูกแยกออกจาก" กระบวนการผลิต ตลอดจนการครอบครองปัจจัยแห่งการผลิตทำให้
 แรงงาน เวลา และชีวิตของชนชั้นกรรมกรเป็นส่วนหนึ่งของนายทุน กรรมกรตกอยู่ในสภาพเหมือน
 เป็น "ส่วนประกอบ" ของเครื่องจักรกล ลักษณะเช่นนี้ มาร์กซ์ เรียกว่า เป็น "การลดคุณค่า
 ความเป็นมนุษย์"² (dehumanization) จึงกล่าวได้ว่า มาร์กซ์มองลำดับขั้นของ alienation
 ที่เกิดขึ้นในกลุ่มชนชั้นกรรมกรว่า เริ่มต้นจากความรู้สึกว่า ตัวตนถูกแยกออกจากกระบวนการผลิต
 ในตัวของตัวเองไปสู่การถูกแยกออกจากกระบวนการผลิตนั้น ไปสู่การถูกแยกออกจากข้อผูกพันทาง
 สังคม ไปสู่การถูกแยกออกจากบุคคลอื่น ๆ และความเป็นมนุษย์ของตนเองในที่สุด ซึ่งลำดับขั้นดัง
 กล่าวเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกจากกันได้ แต่กลับมีความเกี่ยวพันเป็น "ลูกโซ่" กับไปโดยเริ่มจาก
 ความเินห่างจากกระบวนการผลิตไปสู่สภาพการณ์อื่น ๆ ต่อไป³

แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) นักสังคมวิทยาได้โต้แย้งว่าแนวความคิด alienation
 ของมาร์กซ์นั้น เป็นเพียงการมองเพียงรูปแบบเดียวของแนวโน้มสภาวะ alienation ที่มีลักษณะ
 เป็นสากลมากกว่าข้าราชการถูกแยกออกจากเครื่องมือทางการบริหาร⁴

²T. B. Bottomore and Maximillion (eds.), Karl Marx : Selected Writings in Sociology and Social Philosophy (Middle : Penguin Books Ltd., 1956), pp. 175-185.

³ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับการเข้าไปมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งและผลกระทบที่มีทัศนคติทางการเมืองบางประการ (กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525), หน้า 32-33.

⁴โปรดศึกษาเพิ่มเติมจาก สมชัย วงศ์ประเสริฐสุข, "การศึกษาภาวะเอเลี่ยนเนชั่นในบรรดาลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 25.

อย่างไรก็ตาม ในการใช้ความคิดความเมินห่างมาอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมของ มาร์กซ์ (Marx) เป็นความพยายามที่จะอธิบายว่า ในความเป็นจริงแล้ว alienation เป็นสภาวะทางสังคมที่ครอบงำบุคคล (objective conditions) เช่น สภาพความเป็นอยู่ และสภาพการทำงานของชนชั้นกรรมกรที่ถูกครอบงำโดยกระบวนการผลิตแบบอุตสาหกรรมทุนนิยม ซึ่งในการศึกษาในช่วงต่อมาได้มีความพยายามที่จะใช้แนวความคิดนี้มาอธิบาย ในลักษณะที่เป็นสภาวะทางจิตของบุคคล (subjective conditions) เช่น การศึกษาของ ลีโอ ซโรล (Leo Srole) ที่ได้นำเอาแนวความคิด "anomie" ของเดอร์ไคม์ มาศึกษาถึงสภาวะทางจิตที่รู้สึกหมดหวัง (despair) ในด้านต่าง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อการถูกเอาเปรียบในเชิงเปรียบเทียบ

เมลวิน ซีแมน (Melvin Seeman)⁵ ได้ศึกษาความเมินห่าง (alienation) ออกเป็น 5 องค์มิติที่ไปเกี่ยวข้องกับ "พฤติกรรม" ของบุคคลด้วย โดยถือว่า สภาวะความเมินห่าง (alienation) นี้เป็นเงื่อนไขทางสังคม (objective conditions) ที่กำหนดให้มีลักษณะทั้ง 5 ประการ ซึ่งลักษณะของทัศนคติของบุคคลทั้ง 5 ประการนี้ (มองในทางกลับกันเป็น subjective conditions) สามารถเข้าใจถึงพฤติกรรมทางการเมืองในลักษณะต่อด้านได้ องค์มิติ 5 ประการ⁶

1. ความรู้สึกไร้อำนาจ (powerlessness) เป็นความรู้สึกของบุคคลที่คาดหวังว่า พฤติกรรมของเขาไม่สามารถไป "การกำหนดผลที่จะเกิดตามมา" ได้หรือไม่สามารถนำไปสู่ "ผลตอบแทน" ที่เขาต้องการได้ ซีแมนได้ตั้งข้อสังเกตไว้ 3 ประการ คือ

ก) ความไร้อำนาจไม่ได้ถือว่า เป็นความไร้อำนาจจากสภาพการณ์ใด สภาพการณ์หนึ่งในสังคม

ข) ความไร้อำนาจนี้ไม่ได้นำไปสู่คำอธิบายอื่น ๆ เหมือนอย่างมาร์กซ์ เพราะความไร้อำนาจเป็นความรู้สึกของบุคคลที่เป็นผลมาจาก "ความไม่สอดคล้องกัน" (discrepancy) ระหว่าง "การควบคุมความเป็นไปได้ทางสังคม" ที่บุคคลคาดหวังกับที่บุคคลปรารถนา และ

ค) ความไร้อำนาจนี้มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดต่อความเข้าใจในเรื่อง "การควบคุม"

⁵Melvin Seeman, "On the Meaning of Alienation," American Sociological Review 24 (1959), pp. 783-791.

⁶Ibid., p. 785.

2. ความรู้สึกไร้ความหมาย (meaninglessness) เป็นความรู้สึกของบุคคลที่เข้าใจเหตุการณ์ที่เขามีส่วนร่วมอยู่ว่า ไม่มีความแน่ใจ หรือไม่มีความกระจ่างชัดว่าอะไรเป็นสิ่งที่เขาควรเชื่อ เพราะเขาไม่มีโอกาสได้พบกับความเป็นมาตรฐานในการเข้าใจอย่างชัดแจ้งถึงการกำหนดตัดสินใจทางสังคม บุคคลไม่สามารถ "ทำนาย" ถึงผลที่ตามมาของการกระทำตามความเชื่อที่เขาถืออยู่

ซีแมน ได้ตั้งข้อสังเกตเปรียบเทียบกับความรู้สึกไร้อำนาจว่า "ความรู้สึกไร้อำนาจ" แสดงถึงความสามารถในการ "ควบคุม" (control) ผลที่ตามมาทางพฤติกรรมในขณะที่ "ความรู้สึกไร้ความหมาย" แสดงถึงความสามารถในการ "ทำนาย" (predict) ผลที่ตามมาทางพฤติกรรม⁷ ซีแมน ได้อธิบายเพิ่มเติมอย่างสนใจว่า ความรู้สึกไร้ความหมายเป็นอิสระจากความรู้สึกไร้อำนาจ เพราะภายใต้สภาพการณ์บางขณะการคาดหวังของบุคคลในการควบคุมปรากฏการณ์ (แสดงถึงความรู้สึกไร้อำนาจ)⁸ อาจจะไม่ใช่เป็นสิ่งที่คู่ไปกับความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อปรากฏการณ์ (แสดงถึงถึงไร้ความหมาย) กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เมื่อบุคคลอยู่ในสภาวะการณ์ที่เขาพอจะเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมได้ (ระดับไร้ความหมายต่ำ) ก็จะเป็นมูลเหตุประการหนึ่งในการคาดหวังที่สูงขึ้น ที่จะควบคุมผลของพฤติกรรมในทางสังคม เพราะสังคมไร้ที่สถานที่ใช้ควบคุมความประพฤติของบุคคล

3. ความรู้สึกไร้ที่สถาน (normlessness) ในองค์มิตินี้เป็นการอธิบายเรื่องของเตอร์โคม ในประเด็นที่ว่า เป็นสภาพการณ์ที่บั่นทอนของสังคมที่กำหนดความประพฤติของบุคคลได้สูญสลายไปหรือไร้ประสิทธิภาพ ในการปกครองพฤติกรรมของบุคคลจะกระทำทุกอย่างเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางสังคม แม้ว่าวิธีการนั้นจะไม่ใช่ที่ยอมรับกันในทางสังคม ซีแมนได้ชี้ว่า ลักษณะของบั่นทอนนี้ เป็นอิสระจากความรู้สึกไร้อำนาจและไร้ความหมาย⁹

4. ความรู้สึกโดดเดี่ยว (isolation) เป็นการคาดหวังหรือเป็นค่านิยมของบุคคลในการให้คุณค่าตอบแทนต่อเป้าหมาย หรือความเชื่อซึ่งโดยปกติแล้วได้รับการให้คุณค่าอย่างสูงในสังคมนั้น

⁷Melvin Seeman, "On the Meaning of Alienation," American Sociological Review pp. 783-791.

⁸Ibid., pp. 786-7.

⁹Ibid., pp. 787-8.

ความหมายของคัมดินี้ใช้กันมาก ในการอธิบายบทบาททางความคิดที่นำไปสู่การถอดถอนความคิดของบุคคลออกไปจากมาตรฐานทางวัฒนธรรมทั่ว ๆ ไปในสังคมนั้น บุคคลอาจจะก่อให้เกิดสถานการณ์ที่เป้าหมาย และมรรควิธีไม่อาจไปด้วยกันได้ ทำให้บุคคลหลุดออกจากโครงสร้างทางสังคมไปสู่การเผชิญหน้า และความพยายามที่จะนำไปสู่การมีชีวิตอยู่ในโครงสร้างสังคมใหม่ ดังนั้นในความหมายนี้ ชีแมนได้เน้นว่า เป็นสภาวะ alienation จากมาตรฐานและเป้าหมายต่าง ๆ ที่เป็นใหญ่อยู่ในสังคม¹⁰ จึงมีความเกี่ยวข้องกับความรู้สึกไร้ที่สถาน (normlessness) อยู่มาก

5. ความรู้สึกห่างเหินจากตนเอง (self-estrangement) เป็นความรู้สึกของบุคคลว่า เขามีชีวิตตัวเองอีกต่อไป การกระทำหรือพฤติกรรมของเขาขึ้นอยู่กับความคาดหวังต่อสิ่งตอบแทนที่จะได้รับในอนาคตมีขึ้นอยู่กับความพึงพอใจที่มีความหมายในตัวของมันเอง โดยสรุปแล้วสิ่งที่ชีแมนต้องการจะบอกเกี่ยวกับ การศึกษาความเหินห่าง (alienation) ของเขาก็คือ มันเป็นเรื่องของความรู้สึก หรือสภาวะทางจิตที่เกี่ยวกับการคาดหวัง (expectancy) ของบุคคลต่อการกระทำของตนและต่อสภาพสังคม องค์ประกอบ 5 ประการของชีแมนได้กลายเป็นแนวทางการศึกษาของนักวิชาการตะวันตกต่าง ๆ ตลอดมาเพื่อพยายามที่จะกำหนดแนวความคิดความเหินห่าง (alienation) ให้เด่นชัดมากยิ่งขึ้น เช่น ดีน (Dean)¹¹ เลวิส ฟิวเออร์ (Lewis Fever)¹² โซโลมอน เรตติง (Solomon Retting) เป็นต้น¹³

¹⁰Melvin Seeman, "On the Meaning of Alienation," American Sociological Review p. 788.

¹¹เฉลียว ฤกษ์รุจิพิมล, "การศึกษาเอเลี่ยนเนชั่นในมหาวิทยาลัย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตแผนกวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 5.

¹²Dwight Dean, "Alienation : Its Meaning and Measurement," American Sociological Review 26 (1961), pp. 753-8

¹³Arther G. Neal and Solomon Rattig, "Dimensions of Alienation among Manual and Non-Manual Workers," American Sociological Review 28 (August 1963), pp. 599-608.

เคนเน็ท เคนิสตัน (Kenneth Keniston)¹⁴ เป็นอีกผู้หนึ่งที่ผลงานการศึกษาของเขาได้ช่วย "วางกรอบ" ในการศึกษาความเมินห่าง (alienation) ใต้อย่างชัดเจนและรัดกุม โดยเขาได้พิจารณาเป็นประเด็นสำคัญ 4 ประการ ว่าเป็นลำดับในการพัฒนาความรู้สึกความเมินห่างของบุคคล ดังนี้

1. จุดรวม (focus) พิจารณาว่าเป็นความเมินห่าง จะต้องมียุคพร้อมหนึ่ง ๆ เช่น self-alienation ซึ่งแสดงถึงการขาดหายไปของความเกี่ยวเนื่องระหว่างความเป็นบุคคลกับส่วนที่คุณค่าที่จำเป็นที่สุดของความเป็นบุคคล intellectual alienation แสดงนัยหนึ่งการขาดผูกพันทางคุณค่าต่าง ๆ ของสังคมรอบ ๆ ตัวบุคคลหรือแม้แต่ labour alienation ซึ่งแสดงนัยถึงการขาดไปถึงความเกี่ยวข้องของความเป็นห่าง (alienation) ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง อาจจะขยายไปสู่แบบอื่น ๆ ใต้อันปัญหาในการศึกษาคือความเมินห่าง (alienation) จากจุดใด

2. สภาวะแทนที่ (replacement) เมื่อเกิดความเมินห่าง (alienation) ขึ้นแล้ว สัมพันธภาพทางสังคมเดิมได้ถูกแทนที่ด้วยสัมพันธภาพแบบใหม่ในลักษณะของ "ความรู้สึกที่แรงกล้า" เช่น การปฏิเสธอย่างสิ้นเชิง การต่อต้านอย่างรุนแรง การเป็นศัตรูกันอย่างเปิดเผย เป็นต้น ปัญหาก็คือว่า สัมพันธภาพทางสังคมแบบใดที่ได้เข้ามาแทนสัมพันธภาพทางเดิมที่หายไปเมื่อ เกิดสภาวะความเมินห่าง (alienation) ขึ้น

3. วิธีการแสดงออก (mode) ความเมินห่าง (alienation) เป็นการแสดงออกถึงการปฏิเสธต่อที่สถานและค่านิยมของสังคมในหลายแนวทางด้วยกัน อาจจะเป็นความพยายามผลักดันที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมสังคม (alloplastic mode) หรือผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงภายในตัวบุคคลเอง ปัญหาจึงอยู่ที่ว่า บุคคลที่เกิดความเมินห่างจะแสดงความรู้สึกออกมาอย่างไร

4. หน่วยหรือแหล่งที่มา (agent) ของความรู้สึก alienation ซึ่งมันเป็นไปได้ถึง 2 ทางคือ alienation ที่เกิดจากสภาพบังคับ เช่น การศึกษาของมาร์กซ์ หรือ เกิดจากการเลือก (choice) อย่างอิสระของบุคคลเพื่อเป็นทางออก เช่น การศึกษาของพรอมม์¹⁵

¹⁴Kenneth Keniston, "The Varieties of Alienation : An Attempt at Definition," The Uncommitted (New York : Dell, 1965), pp. 454-458.

¹⁵Eric Fromm, The Sane Society (New York : Holt, Rhinehart and Winston 1955).

อย่างไรก็ตาม เคนนิสตันว่า มันมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลที่ถูกสภาพแวดล้อมปฏิเสธเขา เขาก็จะเลือกที่จะจะปฏิเสธสภาพแวดล้อมนั้นด้วย แต่ก็บ่อยครั้งที่มันไม่มีความสัมพันธ์กัน¹⁶ ปัญหาจึงอยู่ที่ว่า ใคร (อะไร) ที่เป็นหน่วยหรือแหล่งที่มาของ alienation

แท้จริงแล้วการศึกษาของเคนนิสตัน เขาได้สร้างเป็น "แบบฉบับ" ของ alienation ไว้ด้วย โดยตั้งข้อสมมติฐานไว้ว่าความเมินห่าง (alienation) ของบุคคลอาจมองได้ว่า จุดขั้วปลายทางของเส้นตรงระหว่างลักษณะการปฏิเสธ (rejection) ไปสู่อีกขั้วปลายทางหนึ่งที่มีลักษณะของ "การลงรอยกัน" (conformism) ซึ่งตลอดระยะเวลาทางของสันตสนคตินี้ ความรู้สึก alienation ที่มีต่อ "บทสถานทางพฤติกรรม" (behavior norms) และ "ค่านิยมทางวัฒนธรรม" (cultural values) สามารถที่จะเข้ามาแทนที่ได้ในระดับต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับระดับความเข้มข้นของทัศนคติ rejection หรือ conformism และจะแสดงออกมาในวิธีหนึ่งระหว่าง alloplastic mode กับ autoplatic mode ผลที่ตามมาคือ แบบฉบับของพฤติกรรมต่าง ๆ

เคนนิสตัน จึงได้จำกัดความหมายของความเมินห่าง (alienation) ตามที่เขาได้ศึกษาว่า เป็นสภาวะของการไม่ยอมรับค่านิยมที่คนทั่วไปในสังคมยึดถือ (perieived social values) และการแสดงอาการต่อต้านต่อค่านิยม¹⁷ แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีผลการศึกษาที่สำคัญของซีแมน และเคนนิสตันดังกล่าวแล้วก็ได้ทำให้ปัญหาในความพยายามของความเมินห่าง (alienation) ได้สิ้นสุดลง ประเด็นนี้ มิลตัน ยิงเจอร์ (Millton J. Yinger) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า alienation เป็นสภาวะการณของการสูญหายไปของสัมพันธ์ภาพ และการสูญหายไปของลักษณะการมีส่วนร่วมและการควบคุมโครงสร้างทางสังคมเขาได้ชี้ให้เห็นปัญหานี้ว่า "คำจำกัดความหรือความหมายของความเมินห่าง (alienation) นั้นมีระดับของการลดหลั่นกันมากมาย กล่าวคือมีความเกี่ยวกันในความหมายของการมองโลกในแง่ร้าย (pessimism) ความไร้อำนาจ (powerlessness) การเยาะเย้ยถากถาง (cynicism) ความสิ้นหวัง (despair) ความรู้สึกว่า

¹⁶Keniston, "The Varieties of Alienation.....," p. 445.

¹⁷Kenneth Keniston, Youth and Dessent : The Rise of a New Opposition (New York : Harcourt Brace Jovanovich Inc., 1971), p.171.

ตนเองอยู่ภายใต้การควบคุมของสภาพแวดล้อมภายนอก (external - control) ความรู้สึกทุกข์
 กังวลที่ยังคงอยู่ (existential anxiety) ลักษณะอำนาจนิยม (authoritarianism)
 ความรู้สึกไร้ประสิทธิภาพ (inefficiency) ความไม่น่าเชื่อถือ (distrust) ความเบื่อหน่าย
 (apathy) ไร้ความหมาย (meaninglessness) ไร้ทิศทาง (normlessness) ความรู้สึก
 แปรกษหน้าตนเอง (self-estrangement) และความรู้สึกโดดเดี่ยว (isolation) การศึกษา
 ยกระดับขึ้น เมื่อต้องศึกษาถึงสภาวะ anomie ด้วยว่า เป็นคุณสมบัติของปัจเจกชน ดังนั้น
 ความเมินห่าง (alienation) จึงไม่สามารถให้คำจำกัดความได้ แต่มันเป็นประเด็นที่สำคัญอย่าง
 มากสำหรับสภาวะการณของความเป็นมนุษย์¹⁸ จากคำวิจารณ์ของอิงเจอร์ จึงทำให้เข้าใจได้ว่า
 ความเมินห่าง (alienation) เป็นแนวความคิดในเชิงละเอียดอ่อนและอ่อนไหว (sensitizing
 concept) ระหว่างแนวความคิดต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมานั้น แต่สำหรับ คาร์ล มาร์กซ์ ได้อธิบายถึง
 ความเมินห่าง โดยที่คาร์ล มาร์กซ์ ใช้แนวความคิดนี้มาอธิบายสภาพชีวิตและความรู้สึกของ
 "กรรมกร" ในโรงงานอุตสาหกรรมภายใต้ระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมแบบทุนนิยมงานเขียนชิ้นสำหรับของ
 เขาชื่อว่า "The Economic and Philosophie Manuscripts of 1844" โดยเขากล่าว
 ว่าวัดหรือศึกษาถึงสัมพันธ์ภาพระหว่างความเมินห่าง (alienation) กับแนวความคิดอื่น ๆ และ
 เพื่อตรวจสอบวิธีการที่แบบต่าง ๆ ของความเมินห่าง (alienation) ที่จะแสดงออกมาในรูปแบบ
 พฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งงานวิจัยส่วนใหญ่จะกำหนดว่าแบบต่าง ๆ ของความเมินห่าง (alienation)
 นั้นเป็นสิ่งที่ขึ้นต่อกันและกัน มิใช่เป็นระดับเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเอกเทศ

¹⁸Milton J. Yinger, "Anomie, Alienation and Political Behavior,"
Handbook of Political Psychology ed. Jean K. Knutson (San Francisco :
 Jossey-Bass Publishers, 1973). pp.176-78.

ความสัมพันธ์ระหว่างความเหินห่างกับการไร้ทิศทาง

แนวความคิดที่สำคัญประการหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับคามเหินห่าง (alienation) ซึ่งเป็นผลจากการศึกษาการฆ่าตัวตาย (suicide) ของคนในสังคมของ อีมิล เดอไคม์ (Emile Durkheim)¹⁹ ซึ่งเขาได้อธิบายว่า สภาวะทางสังคมที่บั่นทอนทางสังคม (social norms) ที่เคยใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมได้พังทลายลงนั้น จะปรากฏขึ้นเมื่อ ความเชื่อและการกระทำของปัจเจกบุคคลเกิดความไม่แน่นอน มีการใช้ชีวิตที่ไม่มีใครยอมรับเพื่อให้ได้มาซึ่งเป้าหมายที่ต้องการ ดังนั้น เดอไคม์ ได้ชี้แนวความคิดการไร้ทิศทางอธิบายถึง

1. คุณลักษณะของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งมีระดับของความเห็นพ้องต้องกันภายในบทสนทนาและค่านิยมต่าง ๆ อยู่ในระดับที่ต่ำและ
2. การสูญเสียสภาพบูรณาการของหน้าที่ทางสังคมต่าง ๆ สังคมไร้ทิศทางจึงเป็นคุณสมบัติของระบบวัฒนธรรม (culture system) ของสังคมไม่ใช่เป็นคุณลักษณะของปัจเจกบุคคล ซึ่งถ้ากล่าวถึงระบบเมืองก็เป็นสภาวะการณ์ที่ไม่มีกลุ่ม หรือระบบการเมืองแบบใดที่จะถูกยอมรับให้มีความชอบธรรมพอที่จะเข้ามามีอำนาจ หรือมีอิทธิพลเหนือปัจเจกชนในสังคมการเมืองนั้น ๆ

จึงกล่าวได้ว่า สังคมที่เป็นสังคมไร้ทิศทางตามแนวความคิดของ เดอไคม์ นั้นจะปรากฏออกมาถึงระดับของความสมานฉันท์ (consensus) และบูรณาการต่าง ๆ (integration) อยู่ในระดับต่ำ

ความแตกต่างจากแนวความคิดความเหินห่าง (alienation) ของมาร์กซ์ อยู่ตรงที่ว่า เดอไคม์ ได้ตั้งฐานความคิดไว้เบื้องต้นว่า มนุษย์ต้องการข้อกำหนดทางสังคมและการควบคุมทางสังคมเพื่อก่อให้เกิดความสุขในสังคม ในขณะที่มาร์กซ์ มองว่าโดยธรรมชาติแล้วพื้นฐานของมนุษย์ปรารถนาการมีเสรีภาพจากข้อผูกพันทางสังคม เพื่อที่จะบรรลุผลสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ความแตกต่างดังกล่าวนำไปสู่การกำหนดแบบของสังคมอุดมคติที่กำจัดสถานะที่ต่างกัน

¹⁹Emile Durkheim, Suicide (New York : The Free Press, 1952), pp. 246-54.

แต่อย่างไรก็ตามจุดที่แนวความคิดทั้ง 2 มาบรรจบกันนั้น คือ มาร์กซ์ มองเห็นว่าพวกชนชั้นกรรมกรมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างความต้องการภายใน (inner need) กับศักยภาพและการทำงานของเขากล่าวคือ ความปรารถนาที่จะบูรณาการ (integration) ระหว่างตัวตนกับผลผลิต และกระบวนการผลิตของเขาจะเกี่ยวข้องกับธรรมชาติของมนุษย์ที่จะอยู่ในสังคมเพราะความเป็นเผ่าพันธุ์มนุษย์ (human being) ซึ่งความต้องการอยู่ร่วมกันในสังคมก็เป็นลักษณะของความปรารถนาที่จะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างบุคคลในลักษณะของบูรณาการ (integration) นั่นเอง เดอร์ไคม์เห็นว่า ลักษณะของบูรณาการ (integration) เป็นสิ่งจำเป็นและเป็นหัวใจของแนวความคิด anomie ของเขาด้วยเช่นเดียวกัน²⁰

เนื่องจากความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดของแนวความคิดทั้ง 2 ดังกล่าวทำให้มีการนำมาศึกษาโดยปราศจากความชัดเจนในความหมายและการวัด โดยงานวิจัยส่วนใหญ่จะใช้นิยามแนวความคิดทั้ง 2 ดังกล่าวรวมกัน เพื่อศึกษาตรวจสอบพฤติกรรมของบุคคลที่ปรากฏออกมาภายใต้สภาวะการณ์ทางสังคมต่าง ๆ

มิลตัน ยิงเจอร์²¹ ชี้ให้เห็นความแตกต่างของแนวความคิดทั้ง 2 ว่า ความเมินห่าง (alienation) มีสาเหตุกรรมแต่เป็นความไร้เมียงของบุคคล ส่วน anomie ไร้สาเหตุความจริงที่มีลักษณะเอกภาพ แต่มีลักษณะของความหลากหลายในความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรม ซึ่งขึ้นอยู่กับความไร้เมียงของบุคคลนั้น ๆ เมื่อเป็นดังนั้น บุคคลที่มีความรู้สึก alienation มาก ๆ มิได้สูญเสียลักษณะแรงจูงใจที่จะกระตุ้นในพฤติกรรมบางสิ่งบางอย่างไป ความสัมพันธ์ของแนวคิดทั้งสองนี้เขาอธิบายว่า บุคคลที่มีความรู้สึก anomie จะก่อให้เกิดความรู้สึกเมินห่างและบุคคลที่รู้สึกเมินห่างจะมีระดับความรู้สึก anomie ด้วย ซึ่งในระดับแนวความคิดหนึ่งสามารถชี้เป็นตัวชี้ของอีกแนวความคิดหนึ่งได้

เมื่อพิจารณาผลกระทบของความรู้สึกทั้ง 2 ในทางการเมืองแล้ว ยิงเจอร์ อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในอัตราที่ต่างกันก็ดี ความแตกต่างทางสังคมที่

²⁰Steven Lukes, "Alienation and Anomie," Philosophy, Politics and Society 3rd Series, ed. in Peter Laslett and W. Runciman, (New York : Oxford Basil Blackwell, 1967), pp. 134-140, 149-56.

²¹Yinger, "Alienation and Political Behavior," p. 183.

เกิดขึ้นก็คือการมีสภาวะสงครามที่ยืดเยื้อ ตลอดจนการขยายตัวอย่างรวดเร็วของความต้องการหรือทะยานอยากของบุคคลต่าง ๆ ก็ดี สิ่งเหล่านี้เป็นแหล่งที่มาของความรู้สึกไร้ทิศทางและ เมีนห่าง (alienation) ของบุคคลและในขณะเดียวกันก็เป็นผลที่ตามมา จากการสะท้อนกลับ (feedback) ในอิทธิพลของ anomie และ alienation ด้วยในเวลาเดียวกัน²²

จากรูปแบบแนวความคิดของอิงเงอร์ดังกล่าวอธิบายได้ว่า อิทธิพลของตัวแปรอิสระ ซึ่งได้แก่สภาวะ anomie และ alienation ก่อให้เกิดผลทางพฤติกรรมที่ตามมา เช่น การถอนตัว (withdrawal) การต่อต้าน (opposition) การเฉยเมยเฉื่อยชา (apathy) ซึ่งผลทางพฤติกรรมที่ตามมานี้ก็จะสะท้อนกลับเข้าสู่ระบบ ที่ทำให้อิทธิพลทางพฤติกรรมที่ตามมาเหล่านั้นได้เกิดขึ้นมา กล่าวคือ เป็นการเพิ่มสภาวะสังคมที่มีลักษณะ anomie และ alienation ได้เช่น การเกิด ขบวนการทางศาสนา ขบวนการทางการเมืองต่าง ๆ ซึ่งช่วยลดความรู้สึกไร้ทิศทางทางสังคมของ สมาชิกกลุ่มที่มีความรู้สึก เมีนห่าง (alienation) หรือไม่ก็ก่อให้เกิดการแบ่งแยกกลุ่มตนเองออกไปจากสังคมเพื่อลดระดับความคับข้องใจ (frustration) ของสมาชิกกลุ่มก็ได้

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มิได้มุ่งศึกษาความแตกต่างของแนวความคิดทั้งสอง แต่ใช้แนวความคิดทั้งสองมาศึกษาร่วมกันในลักษณะเกี่ยวพันซึ่งกัน และกันเพราะเหตุว่าแนวความคิดเรื่องการไร้ทิศทาง (anomie) มีความเกี่ยวพันใกล้ชิดกับแนวความคิดความรู้สึกไร้ทิศทาง (normlessness) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแนวความคิด เมีนห่าง (alienation) ดังได้กล่าวมาแล้วอีกทั้งปัญหาในการศึกษาถึงตัวชี้ที่เด่นชัดของผลทางพฤติกรรมที่ตามมาต่าง ๆ จากระดับของการไร้ทิศทาง การไม่สามารถกำหนดถึงสถานการณ์เฉพาะของการไร้ทิศทาง รวมทั้งการไม่สามารถที่จะกำหนดถึงประชาชนที่ตกอยู่ในสภาวะดังกล่าวได้ จึงเป็นปัญหาในการที่จะศึกษาแยกแยะระหว่างความ เมีนห่างกับการไร้ทิศทาง ดังนั้นจึงมุ่งศึกษาแนวความคิด alienation เป็นสำคัญ โดยมีจุดรวม (focus) ที่การเมือง โดยนำแนวความคิดบางส่วนของความ เมีนห่างมาศึกษา ได้แก่ ความรู้สึกไร้อำนาจ (powerlessness) ไร้ความหมาย (meaninglessness) ไร้ทิศทาง (normlessness) โดดเดี่ยว (isolation) และ เมีนห่าง (estrangement) ดังได้กล่าวรายละเอียดไปแล้ว

²²Yinger, "Alienation and Political Behavior," p. 185.

ความรู้สึกเมินห่างทางการเมือง

เป็นความรู้สึกทางลบของบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง (political system) อันเนื่องมาจากการที่บุคคลไม่สามารถจะมีส่วนร่วมในการเข้าไปมีอิทธิพลหรือเข้าไปกำหนดเปลี่ยนแปลงระบบ (system) กฎเกณฑ์ (rule) ค่านิยม (value) ปทัสถาน (norm) ทางการเมืองที่ตัวเขาต้องอยู่ภายใต้ระบบการเมือง โรเบิร์ต เลน (Robert E. Lane) อธิบายว่า การที่บุคคลเริ่มมีความรู้สึกเมินห่างจากระบบการเมืองนั้นจะปรากฏเป็นทัศนคติพื้นฐาน 3 ประการ คือ²³

1. รู้สึกว่าตนเองถูกระทำ (object) ไม่ใช่เป็นตัวยุกระทำการ (subject) ทางการเมือง ไม่เข้าไปมีส่วนร่วมเพราะไม่มีอิทธิพลทางการเมืองในทุกประการ
2. การเมืองการปกครองไม่ได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของตัวเอง ไม่มีใครสนใจ ดังนั้นไม่เข้าการเมืองการปกครองของเขา
3. ไม่เห็นชอบด้วยกับวิธีการตัดสินใจทางการเมืองที่มีขึ้น เห็นว่า กติกาทางการเมืองขาดความยุติธรรม ขาดความชอบธรรม รัฐธรรมนูญเป็นสิ่งหลอกลวง

David C. Schwartz²⁴ ได้อธิบายความเมินห่างทางการเมือง (political alienation) ในเชิงจิตวิทยาเพื่อนำไปสู่พฤติกรรมทางการเมือง ในการรวมกลุ่มว่าเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมของอารมณ์ที่ผสมผสานกันระหว่างความรู้สึกมุ่งหวัง (aspiration) ความคับข้องใจ (frustration) และความรู้สึกก้าวร้าว (aggression) นำไปสู่ความรู้สึกเมินห่างจากระบบการเมือง เพราะเป็นผลมาจากระบบการเมืองนั้นขัดกับค่านิยมพื้นฐานของบุคคลค่านิยมดังกล่าวกระตุ้นให้เกิดความคับข้องใจและสร้างความขัดแย้งขึ้นในจิตใจ ทำให้บุคคลนั้นพยายามถอนตัว (withdraw) จากระบบการเมืองเพื่อเลี่ยงความขัดแย้งดังกล่าว และถ้าความขัดแย้งภายในจิตใจ

²³Robert E. Lane, Political Ideology : Why the American Man Believes What He Does อ้างถึงใน พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว รายงานการวิจัยเรื่องข่าวสารการเมืองของคนไทย (กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2523), หน้า 101-2.

²⁴David C. Schwartz, "A Theory of Revolutionary Behavior," รัฐศาสตร์สาร ปีที่ 1 ฉบับที่ 6 (กันยายน-ธันวาคม 2516), หน้า 30-35.

นั้นไม่สามารถลดได้ แต่กลับเพิ่มสูงขึ้นทำให้บุคคลที่ถอนตัวออกป็นั้น อาจจะมีเหตุการมีพฤติกรรมในการปฏิบัติ

ในช่วงของความคับข้องใจ (frustration) และการตัดสินใจไม่ถูก (ambivalence) ของบุคคลนั้นอาจนำไปสู่พฤติกรรมได้ 3 แนวทาง คือ

1. การปรับค่านิยมของตนเอง (modification) เพื่อลดความขัดแย้งดังกล่าวให้เข้ากับค่านิยมของระบบการเมืองนั้น
2. ปรับปรุงสังคม (social reformism) โดยพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation) มากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองให้ดำเนินไปตามวิถีทางที่สอดคล้องกับค่านิยมพื้นฐานที่ตนเห็นว่าเหมาะสม
3. เกิดความเมินห่างจากระบบการเมือง (alienated from political system) โดยสิ้นเชิงซึ่งพวกนี้มีแนวโน้มต่อการเกิดพฤติกรรมในการปฏิบัติระบบการเมืองนั้นมากที่สุด

สภาพการณ์ที่ก่อให้เกิดความคับข้องใจ และสร้างความขัดแย้งภายในจิตใจของบุคคลจนนำไปสู่การถอนตัวจากระบบการเมือง (political withdrawal) มีลักษณะหลายประการดังนี้²⁵

1. ค่านิยมของระบบการเมือง อาจจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หลักการ อำนาจทางการเมือง ตลอดจนกระบวนการดำเนินงานของรัฐขัดกับค่านิยมของประชาชนกลุ่มหนึ่งในระบบนั้น
2. เกิดความคับข้องใจ (frustration) ของกลุ่มบุคคลที่ไม่สามารถเข้าไปมีอิทธิพลเปลี่ยนแปลงค่านิยมของระบบการเมืองนั้น ๆ ที่ขาดประสิทธิภาพและความเหมาะสมหรือขัดแย้งกับค่านิยมของกลุ่มคน (personal political futility)
3. บุคคลเกิดความรู้สึกว่า ระบบการเมืองไม่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขข้อบกพร่องหรือปรับปรุงการดำเนินงานให้ดีขึ้นมาได้เอง (political futility)
4. เกิดความรู้สึกผสมผสานกันระหว่างความคับข้องใจ ความก้าวร้าว ความดุดัน นำไปสู่ความรู้สึกกดดัน ชมชู่และความตึงเครียดจากสภาวะการณดังกล่าวนี้

²⁵David C. Schwartz, "A Theory of Revolutionary Behavior," pp. 39-40.

ผลทางพฤติกรรมของบุคคลที่ตกอยู่ในสภาวะนี้จะมีแนวโน้มของการขาดความสนใจ และผูกพันกับระบบการเมือง นำไปสู่การถดถอยการสนับสนุน และการถอนตัวในที่สุด ซึ่งอาจปรากฏออกมาในหลายรูปแบบ เช่น การแยกตัวอยู่โดดเดี่ยว พวกวิกลจริตฆ่าตัวตาย พวกนิยมใช้ชีวิตการรุนแรงในทางการเมือง การประกอบอาชญากรรม เป็นต้น

แท้จริงแล้ว การศึกษาสภาวะความเหินห่างทางการเมือง (political alienation) ของบุคคลเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิเสธไม่ยอมรับ (rejection) โดยความสำนึกของบุคคลต่อปทัสถาน (norms) ค่านิยม (values) สถาบัน (institutions) ตลอดจนกระบวนการ (processes) ต่าง ๆ ทางการเมือง โดยที่บุคคลจะมีความรู้สึกที่ตนเองถูกทำให้เหินห่าง (extrange) จากปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ของระบบการเมืองที่บุคคลนั้นเข้าใจว่ามีผล (effect) โดยตรงต่อวิถีชีวิตของพวกเขา มันจึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษาว่าบุคคลที่เริ่มมีความรู้สึกเหินห่างทางการเมืองจะปฏิบัติตัวหรือมีพฤติกรรมอย่างไร เมื่อบุคคลนั้นต้องอยู่ภายใต้ระบบการเมืองที่เขาปฏิเสธ ซึ่งพบว่า บุคคลเหล่านี้จะไม่เข้าร่วมทางการเมืองด้วยใจสมัคร แต่จะพยายามถอนตัวออกจากระบบการเมือง (withdraw from political system) และจะกลายเป็นพวกเฉื่อยชาทางการเมือง (political apathy) แต่ในความเป็นจริงแล้ว บุคคลที่รู้สึกเหินห่างจากการเมืองอาจจะไม่กลายเป็นพวกที่เฉื่อยชาทางการเมืองด้วยก็ได้ เพราะพวกนี้ยังคงเป็นกลุ่มบุคคลที่กระตือรือร้นในกิจกรรมทางการเมือง (political - activist) เพราะเกิดความรู้สึกเหินห่างจิตใจ²⁶ แต่ถ้าบุคคลพวกนี้เลือกที่จะอยู่ในกระบวนการเมืองนั้นต่อไป เขาอาจมีพฤติกรรมที่ต่อต้านระบบซึ่งในกรณีนี้ความเหินห่างของบุคคลนั้นจะเป็นเหตุให้เขาพัฒนาเอกลักษณ์ของตนเอง และผูกพันตนเองเข้ากับกลุ่มกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายดำเนินการเพื่อเปลี่ยนแปลงระบบค่านิยม ปทัสถานทางการเมืองนั้น ๆ ดังนั้นเคนนิสตัน²⁷ จึงได้สรุปว่าความเหินห่าง (alienation) กลายมาเป็นความจริง

²⁶Stephen Koff, "The Political Use of the Concept of Alienation," Alienation : Concept, Term and Meaning ed. Frank Johnson (London : Seminar Press Ltd, 1979), pp. 269-81.

²⁷Kenneth Keniston, "Alienation and the Decline of Utopia," American Scholar 19 (Spring 1960), pp. 161-200.

ที่สำคัญประการหนึ่งคู่ไปกับการคงอยู่ของมนุษยชาติ ซึ่งบุคคลต้องถูกบังคับให้อยู่ภายใต้สภาวะดังกล่าวโดยสภาพแวดล้อมต่าง ๆ การเพิ่มระดับของความรู้สึกเหมินห่างได้กลายเป็นแบบของปฏิสัมพันธ์ที่สำคัญระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อมรอบตัวเขา

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ปัญหาสำคัญในการศึกษาเรื่องความเหมินห่าง (alienation) คือ ปัญหาในการให้คำจำกัดความ เนื่องจากความจริงที่ว่า ความเหมินห่างเป็นแนวความคิดที่เกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ ที่มีความรุนแรงสุดขีดและมักจะใช้เรียงถึงทัศนคติในทางลบที่มีต่อสังคมโดยทั่วไป และใช้จากระบบการเมืองใดระบบหนึ่งเฉพาะ ความเหมินห่างทางการเมืองเป็นความรังเียงทางจิตใจของบุคคลเป็นความรู้สึกประเมินค่าต่อการเมือง การปกครองที่ดำรงอยู่ในทิศทางรู้สึกว่า ตนเองไร้อำนาจที่จะควบคุมความเป็นไปทางการเมือง (political powerlessness) ไม่สามารถทำนายถึงผลตอบแทนที่จะได้รับต่อการเข้าร่วมทางการเมือง (political meaninglessness) ไม่สามารถมองเห็นมาตรฐานเกณฑ์ที่จะเป็นแนวทางในทางการเมือง การปกครอง เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตนปรารถนา (political normlessness) รู้สึกว่าโดดเดี่ยวยากปลีกตัวหรือหนีห่างจากหน่วยทางการเมืองต่าง ๆ (political isolation) และรู้สึกว่าตนเองไม่คุ้นเคยหรือเินห่าง กลายเป็นคนแปลกหน้าต่อการเมืองการปกครองที่เป็นอยู่ (political estrangement)

เมื่อบุคคลเกิดความรู้สึกว่าเหมินห่างต่อการเมืองสูง จะรู้สึกว่าการเมืองเป็นสิ่งที่สกปรกไม่น่าไว้วางใจ รวมทั้งตัวนักการเมือง เจ้าหน้าที่รัฐต้องเกี่ยวข้องกับการเมืองโดยตรงนั้นไม่น่าไว้วางใจ (political trust) เกิดความรู้สึกไม่ศรัทธาเชื่อมั่นต่อบุคคลอื่น ๆ (faith in people) ซึ่งความเหมินห่างทางการเมืองนั้น จะส่งผลในทางลบต่อระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย เจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรในฐานะเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ควบคุมกฎจราจรให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับซึ่งมีความกดดันภาระในการปฏิบัติหน้าที่ที่มากกว่า ตำรวจสายอื่น ต่อไปจะดังกล่าวถึงความเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานครกับปัญหาการจราจร และภาระหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร

สาเหตุของการเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมทางการเมือง

ตามทฤษฎีของร็องและแอลทอพพ์ อธิบายลักษณะของผู้ไม่เข้าร่วม (non-participants) หรือการไม่เข้าร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ อยู่ 4 คำด้วยกัน (1) ความรู้สึกเฉยเมย (apathy) (2) ความรู้สึกไม่ไว้วางใจในธรรมชาติของมนุษย์ (cynicism) (3) การแยกตัวเองออกไปจากการเมือง (alienation) และ (4) ความรู้สึกไร้ค่าไร้ทิศทาง (anomie)

ความรู้สึกเฉยเมย (apathy)

ลักษณะที่บุคคลขาดความสนใจหรือขาดความห่วงใยต่อ "บุคคล" ต่อ "สถานการณ์" หรือต่อ "ปรากฏการณ์" ทั่วไป หรือปรากฏการณ์เฉพาะอย่าง มัสเซนและวิสซินสกีได้อธิบายว่า บุคคลที่ได้ชื่อว่า "เป็นผู้ที่มีความรู้สึกเฉยเมย" นั้นได้แก่บุคคลที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ ไม่สามารถจะตระหนักถึงความรับผิดชอบของตน ตลอดจนไม่สามารถจะรู้จะเข้าใจ หรือยอมรับอารมณ์และความรู้สึกต่าง ๆ ของตนได้ เป็นผู้ที่มีความวิตกกังวลในลักษณะที่หาสาเหตุไม่ได้ ไม่มีความรู้สึกปลอดภัยมั่นคงในตนเอง เป็นผู้ที่ยอมรับอำนาจต่าง ๆ โดยดูคุณภาพ ไม่ว่าจะอำนาจนั้นจะมาจากแหล่งใด และมีลักษณะเป็นบุคคลที่เรียกว่า "อยู่เฉย ๆ ไม่ต่อสู้ ไม่ดิ้นรนใด ๆ ทั้งสิ้น" (passivity)

เมื่อพิจารณา "ความรู้สึกเฉยเมย" ในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องการเมืองหรือที่เรียกว่า "ความรู้สึกเฉยเมยทางการเมือง" โดยตรงแล้ว ก็หมายถึงลักษณะที่บุคคล "อยู่เฉย ๆ ไม่ต่อสู้ ไม่ดิ้นรนทางการเมือง หรือเป็นผู้ที่ละเว้นจากการเข้าเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองทั้งปวง หรือไม่เข้าร่วมทางการเมืองในรูปแบบใด ๆ ทั้งสิ้น" นั่นเอง โรเซนเบิร์ก (Rosenberg) อธิบายว่า ความเฉยเมยทางการเมืองเกิดจากสาเหตุสำคัญ 3 ประการด้วยกัน คือ

ประการแรก เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการคาดคะเน หรือการเล็งผลที่จะเกิดตามมาจากการเข้าร่วมทางการเมือง การคาดคิดหรือการคาดคะเน อาจจะมีปรากฏออกมาในหลายรูปแบบด้วยกัน ตัวอย่างเช่น บางคนอาจจะคิดว่า ถ้าหากเขาเข้าร่วมทางการเมือง เขาอาจจะต้องจากเพื่อนฝูงหรือเพื่อนบ้านไป หรือแม้แต่ครอบครัวของเขาเอง การเข้าร่วมทางการเมืองอาจจะทำให้เขาต้องห่างเหินจากบุตรจากภรรยาไปชั่วระยะหนึ่งก็ได้ บางคนก็อาจจะคิดว่า การเข้าร่วมทางการเมืองอาจจะทำให้สถานภาพทางสังคมของเขาต้องเสียหายไปก็ได้ เช่น บางคนอาจจะเคยเป็นผู้ที่ได้

รับการยกย่องนับถือ และเป็นที่ศรัทธาของประชาชนทั่วไป แต่พอเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองมาก ๆ เข้า อาจจะทำให้เขาเสียคนไปเสียก็ได้ บางคนอาจจะคิดว่า การเข้าร่วมทางการเมืองอาจจะเป็นผลเสียหายต่ออาชีพของตน หรือธุรกิจของตนก็ได้ เพราะเมื่อบุคคลเข้าร่วมทางการเมืองจริง ๆ เขามักจะต้องไปสนับสนุนอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคใดพรรคหนึ่ง ถ้าปรากฏว่า พรรคที่มีอุดมการณ์ตรงข้ามพรรคที่เขาสนับสนุนได้เป็นรัฐบาลเข้า ธุรกิจของเขาอาจจะถูกกั้นกั๊ก หรือถูกคุกคามก็ได้ ในขณะที่เดียวกันบุคคลบางคนอาจจะคาดคิดว่า การเข้าร่วมทางการเมืองอาจจะไปทำลายศักดิ์ศรีหรือเกียรติภูมิของตนก็ได้ เช่น บุคคลบางคนที่เข้าร่วมทางการเมือง โดยขาดความรู้ความเข้าใจทางการเมืองอย่างแท้จริง อาจจะไปแสดงความรังเกียจเขาบาปอญญาและความด้อยความสามารถให้ผู้อื่นเห็นอย่างชัดแจ้ง ก็เท่ากับเป็นการทำลายเกียรติยศและศักดิ์ศรีของตนอย่างหนึ่ง กล่าวโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว เมื่อบุคคลอยู่ในสภาพที่คาดคะเนผลที่จะออกมาในทางไม่ดี เช่นที่กล่าวแล้ว ก็เท่ากับว่าทำให้เขาอยากที่จะอยู่เฉย ๆ โดยไม่ยุ่งเกี่ยวทางการเมืองดีกว่า

ประการที่สอง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องว่า บุคคลมีความเห็นหรือมองว่า การเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองเป็นสิ่งที่ไร้ประโยชน์ กล่าวคือ ในฐานะที่เป็นบุคคลหนึ่ง บุคคลอาจจะคิดว่า เขาคนเดียวถึงแม้จะเข้าร่วมทางการเมืองก็ตาม ก็ไม่อาจจะทำอะไรได้เลย เช่น ไม่อาจจะไปเปลี่ยนทิศทางของเหตุการณ์ทางการเมืองได้ ไม่อาจจะทำอะไรต่อพลังทางการเมืองได้ กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ เขาเห็นว่าพลังต่าง ๆ ทางการเมือง (political forces) เป็นสิ่งที่สุดวิสัยที่เขาจะทำอะไรได้ ยิ่งไปกว่านั้น เขาอาจจะมองในตนเองที่ว่า ผลจากการเข้ากิจกรรมทางการเมืองของเขาเป็นสิ่งที่ไม่ได้รับการใส่ใจจากใคร และถึงแม้ว่าเขาจะเข้าร่วมกับผู้อื่นก็ตาม เขาก็ยังรู้สึกว่าเขาทำอะไรไม่ได้อยู่นั่นเอง นอกจากนี้บุคคลอาจจะคิดว่า ช่องว่าง (gap) ระหว่างอุดมการณ์ทางการเมือง หรือสิ่งที่เขาปรารถนาจะให้มันเป็นไป กับความเป็นจริงหรือสิ่งที่มันเป็นไปได้จริง เหล่านี้เป็นต้น และเมื่อช่องว่างใหญ่รุดกว้างขวางเช่นนั้น ก็คงไม่มีขนาดหรือจำนวนของการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองอันใดจะไปอุดช่องว่างนั้นได้เลย

ประการที่สาม เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการขาดสิ่งกระตุ้นให้กระทำ (spurs of action) สิ่งกระตุ้นหรือสิ่งเร้าต่าง ๆ ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้บุคคลเข้าร่วมทางการเมือง การกระตุ้นที่เห็นได้ชัดอย่างหนึ่งก็คือ การที่กรมการปกครองได้ประกาศจะให้รางวัลแก่รางวัลแก่จังหวัดและอำเภอที่สามารถจะชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิได้มากที่สุด

ตามทฤษฎีของโรเซนเบิร์กนั้น การขาดสิ่งกระตุ้นหรือปัจจัยจูงใจต่าง ๆ อาจจะทำให้บุคคลเป็นผู้เฉยเมยทางการเมืองได้อย่างหนึ่งกล่าวคือ เมื่อขาดสิ่งกระตุ้น บุคคลอาจจะรู้สึกว่าการเมืองเป็นสิ่งที่ไม่น่าสนใจ เป็นสิ่งที่ไม่ท้าทายให้อยากเข้าร่วม หรือเขาอาจจะรู้สึกว่าภายใต้บรรยากาศทางการเมืองที่ขบเขา เช่นนั้นหรือสภาพแวดล้อมเช่นนั้น การเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองคงไม่อาจจะช่วยสร้างความพอใจอะไรให้แก่ตัวเขาได้เลย หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ การขาดสิ่งกระตุ้นทางการเมืองทำให้บุคคลมองไปว่า การเข้าร่วมทางการเมืองไม่สามารถจะตอบสนองความต้องการของเขาได้เลย ไม่ว่าจะเป็นความต้องการประเภทใดก็ตาม และจะเป็นความต้องการในปัจจุบันหรืออนาคตก็ตาม

ความรู้สึกไม่ไว้วางใจในธรรมชาติของมนุษย์ (cynicism)

โรเบิร์ต แอกเกอร์ (Robert Agger) และคณะของเขา²⁸ ได้อธิบายสิ่งที่เรียกว่า "cynicism" ไว้ว่า "เป็นลักษณะของการไม่ไว้วางใจในธรรมชาติของมนุษย์ ลักษณะที่ดูถูกดูแคลนมนุษย์"

"ความรู้สึกไม่ไว้วางใจในธรรมชาติของมนุษย์" (cynicism) เป็นความรู้สึกนึกคิดว่าการกระทำต่าง ๆ (actions) ของผู้อื่นก็ดี แรงจูงใจ (motives) ของผู้อื่นก็ดีเป็นที่น่าสงสัย ไม่น่าไว้วางใจ หรือถูกมองว่าแย่มากกว่ามองว่าดี หรือมองตามสภาพความเป็นจริง ผู้ที่มีความรู้สึกไม่ไว้วางใจในธรรมชาติของมนุษย์มีความเชื่อว่า การที่บุคคลรักษาผลประโยชน์ของตน ดูแลผลประโยชน์ของตนเอง เพราะว่าสังคมมนุษย์นั้นมีลักษณะของ "การเห็นแก่ตัว" และ "ยึดถือเอาตัวเองเป็นสำคัญ"

บุคคลที่มีความรู้สึกไม่ไว้วางใจในธรรมชาติของมนุษย์มักจะคิดต่าง ๆ เช่น คิดว่าการเมืองเป็นเรื่องสกปรก หรือธุรกิจที่สกปรก (politics is dirty business) นักการเมืองทั้งหลายเป็นผู้ที่ไว้วางใจไม่ได้ ประชาชนถูกนักการเมืองใช้เป็นเครื่องมือเพียงผลประโยชน์ของนักการเมือง เท่านั้นที่แท้จริงถูกใช้โดยบุคคลที่เราไม่อาจจะรู้อย่างแน่ชัดว่าเป็นใคร ฯลฯ

²⁸Robert Agger, et.al., "Political Cynicism : Measurement and Meaning," Journal of Politics, Vol. 23 (1961), pp. 477-506.

ตารางที่ 2.1

ทัศนคติที่แสดงให้เห็นถึงความไม่ไว้วางใจในชนชาติมนุษย์

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเมืองในประเทศอังกฤษ

ทัศนคติ	สัดส่วนของผู้ที่เห็นด้วย (%)
1. นักการเมืองส่วนมากจะให้คำมั่นสัญญาอะไรก็ได้ ถ้าหากว่าคำมั่นสัญญานั้นจะช่วยทำให้เขาได้รับคะแนนเสียง	78
2. นักการเมืองส่วนมากสนใจเกี่ยวกับพรรคการเมืองของตนมากกว่าที่จะไปสนใจเรื่องประเทศชาติของตน	66
3. นักการเมืองมีแต่พูดอย่างเดียวแต่ไม่ทำ (ดีแต่พูด)	59
4. นักการเมืองส่วนมากเข้าเล่นการเมืองเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ (จะเป็นอะไรก็ได้) ที่เขาสามารถจะเอาได้	57
5. เมื่อนักการเมืองได้เข้าไปเป็นสมาชิกของรัฐสภาแล้ว เขาก็ลืมผู้ที่เคยลงคะแนนเสียงให้เขา	55

แหล่งที่มาของข้อมูล : NOP February 1968, cited in Rush and Althodd, p. 93.

การแยกตัวเองออกไป (alienation)

การแยกตัวเองออกไป (alienation) จากอะไรก็แล้วแต่ สอดแสดงให้เห็นถึงความเป็นศัตรู หรือความเป็นปรปักษ์ โรเบิร์ต เลน (Robert Lane) อธิบายไว้ดังนี้ "ที่เรียกว่าการแยกตัวเองออกจากการเมือง (political alienation) นั้น หมายถึงความรู้สึกที่บุคคลรู้สึกอยากจะห่างเหิน หันเหินออกไปเสียจากเรื่องการเมือง และการปกครองของประเทศของตน และมีแนวโน้มที่คิดว่าการปกครองประเทศที่ดี การเมืองที่ดี เป็นสิ่งที่กระทำโดยคนอื่น และเพื่อคนอื่น อดยปฏิบัติไปตามกติกาที่ไร้ความยุติธรรม" บุคคลที่ "แยกตัวเองออกจากการเมือง" จึงรุนแรงกว่าบุคคลที่ "มีความรู้สึกไม่ไว้วางใจในชนชาติมนุษย์" เป็นปรปักษ์อยู่ภายในจิตใจของเขาด้วย สำหรับในกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น เป็นการชวนให้มีอยู่อย่างกว้างขวาง เลน (Lane) อธิบายว่า

สภาพการณ์ทางการเมืองนั้นในสหรัฐอเมริกาควรจะเรียกว่า "การหย่าร้างทางการเมือง" (politically divorced) จะเหมาะสมกว่าและเป็นคำที่มีความรุนแรงน้อยกว่า เพราะบุคคลที่หย่าร้างทางการเมืองนั้น เป็นผู้ที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง หรือการปกครองของประเทศ การปกครองของรัฐบาลไม่มีผลอะไรต่อตัวเขาจนเขาไม่อยากจะเข้าร่วมทางการเมืองได้เสียเวลา²⁹

ความรู้สึกไร้ค่าไร้ทิศทาง (anomie)³⁰

อีมิล เดอร์ไคม์ (Emile Durkheim) เป็นผู้ตั้งคำ "anomie" ขึ้นมาเป็นครั้งแรก คำว่า "anomie" เกิดความรู้สึกว่า ตนไม่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถจะทำอะไรกับเรื่องราวของการเมืองได้ และขณะเดียวกัน อำนาจทางการเมืองหรือผู้มีอำนาจทางการเมืองก็ไม่ได้เอาใจใส่หรือให้ความสนใจต่อตน ผลก็คือ ทำให้บุคคลประเมินตัวเองต่ำไป ประเมินวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ในชีวิตของตนต่ำกว่าที่เป็นจริง และไม่มีความกระตือรือร้นที่จะเข้าเกี่ยวข้องทางการเมือง ถ้าจะว่ากันตามความเป็นจริงแล้วบุคคลที่มีความรู้สึกไร้ค่าไร้ทิศทาง (anomie) ก็มีลักษณะคล้าย ๆ กับบุคคลที่แยกตัวเองออกจากการเมือง (politically alienated) มาร์วิน โอลเซน (Marvin Olsen) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ได้ทำการวิจัยเพื่อวัดระดับของความรู้สึกไร้ค่า ไร้ทิศทาง (degrees of anomie) ของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมอเมริกัน ในการวิจัยของเขาชาวอเมริกันที่อยู่ในเมืองดีทรอยท์ (Detroit) รัฐมิชิแกนจำนวนหนึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง (sample) และในการวัด

²⁹Robert Lane, Political Life (Glencoe, Illinois, 1959), pp. 166-169.

³⁰ความหมายของคำว่า anomie นั้น ผู้เขียนได้อธิบายไว้โดยละเอียดในบางบทแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องอธิบายรายละเอียดอีกในที่นี้ แต่อย่างไรก็ดีขอกล่าวซ้ำอีกที่หนึ่งว่า คำ anomie เป็นคำที่นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส ชื่อ อีมิล เดอร์ไคม์ (Emile Durkheim) ได้ตั้งขึ้น เพื่อประโยชน์ในการศึกษาเกี่ยวกับชนิดต่าง ๆ ของการฆ่าตัวตาย (suicide) ซึ่งเขาแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ "egoistic suicide" "altruistic suicide" และ "anomic suicide" (รายละเอียดเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายชนิดต่าง ๆ นี้ อาจหาอ่านได้จากหนังสือสังคมวิทยาทั่ว ๆ ไป) คำว่า "anomie" มีความหมายเดิมเหมือนกับคำว่า "normlessness" (ความไร้ทิศทาง) นั้นเอง แต่เมื่อนำคำนี้มาใช้ในทางการเมือง ความหมายเปลี่ยนไปจากเดิมเล็กน้อย

ระดับความรู้สึกไร้ค่าไร้ทิศทาง โอลเซน (Olsen) ได้อาศัยสเกลวัดทัศนคติ (attitude scale) ที่สร้างขึ้นโดย ลีโอ สโรล (Leo Srole) เป็นเครื่องวัดผลการวิจัยของโอลเซน (Olsen) ได้ชี้บ่งว่า ระดับของความรู้สึกไร้ค่า ไร้ทิศทาง (level of anomie) ของชาวเมืองดีทรอยท์ ลักษณะผิดแผกแตกต่างกันออกไปตามคุณลักษณะต่าง ๆ เช่น เชื้อชาติ ระดับรายได้ และระดับการศึกษา เป็นต้น

ตารางที่ 2.2

ระดับของความรู้สึกไร้ค่า ไร้ทิศทาง ของประชาชนในสหรัฐอเมริกา (เมืองดีทรอยท์)

คุณลักษณะต่าง ๆ	สัดส่วนของผู้ที่มีคะแนนสูงตามสเกลวัดทัศนคติของสโรล (%)
ชาวนิโกร	53
ชาวผิวขาว	30
อาชีพนั่งโต๊ะในสำนักงานที่เป็นผู้มีรายได้สูง	22
อาชีพนั่งโต๊ะในสำนักงานที่เป็นผู้มีรายได้ต่ำ	22
อาชีพที่ใช้แรงงาน (คนงานในโรงงานอุตสาหกรรม)	
- ที่มีรายได้สูง	30
อาชีพที่ใช้แรงงาน (คนงานในโรงงานอุตสาหกรรม)	
- ที่มีรายได้ต่ำ	47
บุคคลผู้ว่างงาน	54
ผู้ได้รับการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยอยู่บ้างเล็กน้อย	18
ผู้ได้รับการศึกษาระดับเตรียมอุดมศึกษา	35
ผู้ได้รับการศึกษาน้อย	45

แหล่งที่มาของข้อมูล : Marvin E, Olsen. "Alienation and Public Opinions," Public Opinion Quarterly, Vol 29 (1965), pp. 200-212.

ในเรื่องการเข้าร่วมทางการเมืองนั้น มีนักวิชาการกลุ่มหนึ่งได้อธิบายถึงเหตุผลของ "การเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วม หรือเข้าร่วมแต่ในระดับความมากน้อยต่างกัน" ไว้ด้วยเหมือนกัน แต่อธิบายไว้กว้างมากและครอบคลุมไปแทบทุกด้าน คือ ครอบคลุมทั้งปัจจัยทางด้านจิตวิทยา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ฯลฯ นักวิชาการกลุ่มนี้ก็ได้แก่ เจมส์ เบอร์คฮาร์ท (James Burkhart) เจมส์ ไอเซนสไตน์ (James Eisenstein) ทีโอดอร์ เฟลมมิง (Theodore Flaming) และแฟรงค์ เค็นดริค (Frank Kendrick)³¹

ตามทฤษฎีของเบอร์คฮาร์ทและคณะ การที่บุคคลหรือกลุ่มจะเข้าร่วมการเมืองมากน้อยขนาดไหนหรือไม่อย่างไรนั้น ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับว่า บุคคลหรือกลุ่มนั้นต้องการที่จะให้บรรลุเป้าหมายอะไรจากการเข้าร่วมทางการเมือง กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ "วัตถุประสงค์" เป็นตัวกำหนด "ขนาดความมากน้อย" ของการเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมทางการเมืองนั่นเอง กล่าวโดยสรุปแล้ว เหตุผลที่บุคคลเข้าร่วมทางการเมืองตามทฤษฎีของเบอร์คฮาร์ท มีดังนี้

1. ความต้องการที่จะได้มีความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น กล่าวคือ ทำให้บุคคลได้มีโอกาสรู้จักมักคุ้นกับคนอื่น ได้ร่วมสนุกสนานกับบุคคลอื่น ดังนั้น การที่บุคคลได้เข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การเป็นสมาชิกขององค์การทางการเมือง ทำให้แต่ละคนได้รู้จักซึ่งกันและกัน ตกงจรกิจและผลประโยชน์ร่วมกัน

2. ความต้องการที่จะได้รู้จักมักคุ้นกับบุคคลสำคัญ การร่วมทางการเมืองในบางรูปแบบ ทำให้บุคคลได้มีโอกาสรู้จักกับบุคคลสำคัญ เช่น ในสังคมอเมริกัน ทำให้บางคนได้มีโอกาสสัมผัสกับวุฒิสมาชิก ผู้ว่าการมลรัฐ สมาชิกของสภาองเกรส รวมทั้งผู้นำทางการเมืองทั้งหลาย การที่บุคคลได้มีโอกาสรู้จักกับบุคคลสำคัญ ทำให้บุคคลผู้นั้นมีความภูมิใจ และบางทีอาจจะได้รับสิทธิพิเศษบางอย่างก็ได้ หรืออย่างน้อยที่สุดก็ทำให้บุคคลผู้นั้นมีความภูมิใจ และบางทีอาจจะได้รับสิทธิพิเศษบางอย่างก็ได้ หรืออย่างน้อยที่สุดก็ทำให้บุคคล ุดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อยู่ในวัยหนุ่มสาวสามารถไปพูดหรืออวดให้เพื่อนฝูงฟังได้ว่า "เขาได้ไปกระทบไหล่กับคนสำคัญคนนั้นคนนี้มาแล้ว" เป็นต้น

3. ความปรารถนาที่จะทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติหรือสังคมของตน การจะเข้าร่วมทางการเมืองเพื่อความเจริญของท้องถิ่นของตน เหล่านี้เป็นต้น บางทีผู้ที่ช่วยรณรงค์หาเสียงนั้นไม่

³¹James Burkhart, Strategies for Political Participation (Cambridge, Mass.: Winthrop Publishers Inc., 1972), pp. 27-33.

ได้รับคำตอบแทนอะไรจากผู้ใดด้วยซ้ำไป แต่ทำไปเพราะต้องการเห็นความเจริญของบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเจริญของท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่

4. ความต้องการให้ได้มาซึ่งอำนาจ บุคคลบางคนเข้าร่วมทางการเมืองโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ได้มาซึ่งอำนาจ อำนาจเป็นสิ่งที่สำคัญต่อเรื่องราวของการเมืองอย่างมาก เพราะการมีอำนาจทำให้ผู้อยู่ในฐานะที่จะกำหนดนโยบายของรัฐในทิศทางที่ตนต้องการได้ โดยปกติแล้วผู้ที่ปรารถนาจะได้มาซึ่งอำนาจจำเป็นต้องเข้าร่วมทางการเมืองในลักษณะที่เข้มขันและแข็งขันเป็นพิเศษ ผู้เข้าร่วมทางการเมืองบางคนมีเจตนาอย่างแรงกล้าที่จะให้ได้มาซึ่งอำนาจ แต่พยายามบิดบังแรงจูงใจอันนี้ไว้ โดยการแสดงท่าทีว่า ตนเข้าร่วมทางการเมืองเพื่อส่วนรวม หรือเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติทั้ง ๆ ที่เหตุผลที่แท้จริง คือการแสวงหาอำนาจให้แก่ตนเอง

5. ความต้องการให้ได้มาซึ่งความมีอิทธิพล (influence) ความมีอิทธิพลเป็นเรื่องของการที่บุคคลสามารถจะโน้มน้าวพฤติกรรมของผู้อื่นให้เป็นไปในแนวทางที่ตนต้องการ รวมทั้งความสามารถในการที่จะทำการตัดสินใจต่าง ๆ ของรัฐบาลเป็นไปในแนวใดแนวหนึ่งได้ตามที่ผู้มีอิทธิพลต้องการจะเป็นไป เหตุผลของการเข้าร่วมทางการเมืองของบางคน ก็เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งความมีอิทธิพล

6. ความต้องการเกียรติภูมิหรือศักดิ์ศรี บางคนมีความรู้สึกว่าการดำเนินชีวิตไปวันหนึ่ง ๆ โดยไม่มีกิจกรรมหน้าถือตาเป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่าย จึงเข้าร่วมทางกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบใด รูปแบบหนึ่ง เพื่อให้คนรู้จักมากขึ้น และได้มีเกียรติมีศักดิ์ศรีกับเขาบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าการร่วมทางการเมืองนั้นตนได้มีโอกาสเป็นประธานหรือกรรมการของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการเมืองบางกลุ่ม อย่างไรก็ตาม การครองตำแหน่งเป็นประธานหรือกรรมการของกลุ่ม หรือองค์การทางการเมือง บางทีกลับพาทำลายเกียรติภูมิหรือศักดิ์ศรีของตนเอง แทนที่จะได้มาซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็มีอยู่เหมือนกัน

7. ความต้องการจะตอบสนองสภาวะทางจิตวิทยาบางอย่าง บุคคลบางพวกบางกลุ่ม เข้าร่วมทางการเมืองโดยไม่มีเป้าหมายที่แน่นอน เพียงแต่ต้องการจะสนองความปรารถนาที่จะไปทะเลาะหรือไปสร้างความขัดแย้งกับผู้อื่นเท่านั้น บุคคลประเภทนี้จึงมักจะเข้าร่วมในโครงการกิจกรรมทางการเมืองที่ทำให้เขาได้มีโอกาสต่อสู้และโต้แย้งได้เถียงทางการเมือง การทำเช่นนั้นจะทำให้เขารู้สึกสบายใจและพอใจในการเข้าร่วม บุคคลที่เข้าร่วมทางการเมืองเพียงเพื่อต้องการหาโอกาสจะทะเลาะกับผู้อื่นเป็นสำคัญนั้นมักจะเป็นบุคคลประเภทที่มีความข้องคับใจ (frustrated) บางอย่างทำให้อึดอัดทางระบายออกโดยการเข้าร่วมทางการเมือง และบุคคลประเภทนี้มักจะไปสร้างศัตรูให้กับตัวเองมากมาย จากการเข้าร่วมทางการเมืองของเขา

8. ความต้องการรายได้หรือเงินเดือนที่สูงขึ้น การเข้าร่วมทางการเมืองบางแบบ เช่น การเข้าร่วมทางการเมืองในรูปแบบของการสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร หากบุคคลได้รับเลือกเข้าไปแล้ว ทำให้บุคคลบางพวกบางกลุ่มที่ชนะในการเลือกตั้งโอกาสที่ได้รับเงินเดือนสูงขึ้น และรายได้ในรูปแบบอื่น ๆ อาจติดตามมาอีกด้วย อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี สำหรับฐานะการเงินที่อยู่แล้ว อาจจะเป็นเพราะต้องการสิ่งอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจ เกียรติยศ และ ความมีอิทธิพล

การเข้าร่วมทางการเมืองกับประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยที่กล่าวถึงในที่นี้ คือ ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบอบการปกครอง กล่าวโดยสรุปแล้ว ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม (ตะวันตก) นั้น มีหลักการสำคัญดังต่อไปนี้³²

1. มีการเลือกตั้งโดยเสรี (free election)
2. มีการให้สิทธิในการคัดค้าน (the right to oppose) แต่การคัดค้านได้เพียงนั้นจะต้องกระทำด้วยเหตุผลและกระทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ
3. ประชาชนมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี เพื่อประโยชน์ในการหาทางเลือกของนโยบายที่ดีที่สุด
4. มีการปกครองโดยอาศัยหลักนิติธรรม (rule of law)³³ ซึ่งบัญญัติขึ้นโดยมีการปรึกษาหารือกันโดยรอบคอบ แทนที่จะบัญญัติขึ้นตามอำเภอใจของบุคคล

³² ธีรพล นิษฐ์ไชย, "อุดมการณ์ประชาธิปไตยของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร," พัฒนาบริหารศาสตร์, 16 (เมษายน, 2519), หน้า 152-192.

³³ คำว่า "หลักนิติธรรม" หรือ rule of law มีนักวิชาการใช้คำอื่น ๆ อีกหลายคำ เช่น ใช้คำว่า หลักธรรม หลักความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย นิติธรรมวินัย หลักกฎหมาย หลักธรรมแห่งกฎหมาย นิติปรัชญา นิติศมภ์ เหล่านี้เป็นต้น (รายละเอียดเรื่องนี้ได้จากหนังสือ ภาษากฎหมาย ของศาสตราจารย์ ธานินทร์ ทรัพย์วิเชียร พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อปี พ.ศ. 2520, หน้า 55-56).

5. การตัดสินใจอาหารโดยอาศัยเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ แต่ในขณะที่เดียวกัน ก็ให้ความคุ้มครองแก่ฝ่ายเสียงข้างน้อยด้วย

6. การมีรัฐธรรมนูญเป็นแม่บท ซึ่งจะกำหนดสิทธิเสรีภาพและหน้าที่พื้นฐานของปวงชนไว้ ตลอดจนกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันต่าง ๆ ในรัฐไว้เป็นการแน่นอน

สรุป

ภาระงานความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรที่ได้กล่าวมาทั้งหมด มีความสัมพันธ์กับความเมินห่างทางการเมือง (alienation) ซึ่งแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเมินห่างทางการเมืองในการศึกษาในครั้งนี้ หมายถึง องค์ประกอบ 5 ประการ คือ

1. ความรู้สึกไร้อำนาจ (powerlessness) คือ การที่บุคคลคาดหวังอะไรสักอย่างแต่ไม่สามารถไปสู่อผลตอบแทนของการคาดหวังไว้ได้ เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรคาดว่า จะได้รับรางวัลที่สามารถแก้ไขปัญหามันเมืองได้ แต่รัฐบาลที่เลือกตั้งเข้ามาอีกจะไม่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

2. ความรู้สึกไร้ความหมาย (meaninglessness) เป็นความรู้สึกของบุคคลที่เข้าใจเหตุการณ์ที่เขามีส่วนร่วมอยู่ ว่าไม่มีความแน่ใจ หรือไม่มีความกระจ่างชัดว่าอะไรเป็นสิ่งที่เขาควรเชื่อ เพราะเขาไม่มีโอกาสที่จะหาคำตอบได้

3. ความรู้สึกไร้ที่สถาน (normlessness) สังคมไร้ประสิทธิภาพในการปกครองพฤติกรรมของบุคคลให้อยู่ในที่สถานเดียวกัน เช่น การทำผิดกฎหมายจราจรของประชาชนบางครั้งกฎหมายไม่ใช่ออกกฎหมาย เช่น การชี้ขาดความผิดของบุคคลแต่อย่างเดียวยังมีส่วนคุณค่าของสังคมเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาเพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรนั้น อยู่ในระบบย่อยของระบบการเมือง

4. ความรู้สึกโดดเดี่ยว (isolation) เป็นการคาดหวังหรือเป็นค่านิยมของบุคคลในการให้คุณค่าตอบแทนต่อเป้าหมาย หรือความเชื่อซึ่งโดยปกติแล้วได้รับการให้คุณค่าอย่างสูงในสังคมนั้น

5. ความรู้สึกเมินห่าง (self-estrangement) เป็นความรู้สึกของบุคคลที่ว่าเขามีชีวิตตัวเองอีกต่อไป การกระทำหรือพฤติกรรมของเขาขึ้นอยู่กับความคาดหวังสิ่งตอบแทนที่อะไรในอนาคตมิใช่ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจที่มีความหมายในตัวของมันเอง

โดยสรุปแล้ว มนุษย์จะมีความเมินห่างทางการเมืองในด้านต่าง ๆ ทั้ง 5 ด้านดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ซึ่งจะมีความเมินห่างมากหรือน้อยนั้นผู้วิจัยในฐานะเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรได้ตั้งสมมุติฐานว่า การเมินห่างการเมืองนั้นเนื่องมาจากภาระงานหนักเกินขอบเขต การบังคับบัญชาที่เข้มงวดกดดันของเจ้านายและสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษ และอีกประการคือ ประชาชนผู้ใช้รถใช้ถนนที่ทำการฝ่าฝืนกฎจราจร ซึ่งมีส่วนต่อความเมินห่างทางการเมืองของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร กรุงเทพมหานคร

